

I УВОДНИ И МЕТОДОЛОШКИ ПРИСТУП

1. Формулисање проблема истраживања

Економска, социјална и културна права су интегрални дио система људских права. Поштовање и заштита људских права је један од основних циљева међународне заједнице, па тако и у Босни и Херцеговини (БиХ). Предност се даје дефиницијама економских, социјалних и културних права из Међународног пакта о економским, социјалним и културним правима (Међународни пакт о ЕСК права), над дефиницијама из Европске социјалне повеље, иако би се у контексту БиХ као чланице Вијећа Европе очекивало да ефективније дејство имају обавезе из Европске социјалне повеље, првенствено из разлога што је БиХ овој Повељи приступила тек у октобру 2008. године.

„Нема сумње да су заштита и остварење људских права и основних слобода темељ сваког модерног друштва и државе... Исто тако, остварење и заштита људских права и основних слобода представља претпоставку за реализацију демократије као врховног принципа правне државе... Потпуна заштита права и слобода, истовремено, представља забрану сваке врсте дискриминације међу људима, односно њихову једнакост пред законом, тј. у остваривању њихових права и слобода.“¹

У оквиру сваког појединачног права пажња ће се посветити приступу одређених рањивих група уживању тог права. Овај рад о економским, социјалним и културним правима у БиХ, представљаће анализу једног од показатеља воље државе да осигура уживање ових права свим особама које се налазе на њеној територији или под њеном јурисдикцијом.

У погледу осигуравања економских, социјалних и културних права тзв. транзиција не би требала бити изговор, зато што је су последице рата у БиХ домаћа власт и међународна заједница уложила огроман рад и средства ради демократизације и обнове земље.

Поред увода у општа питања теорије људских права и мјеста економских, социјалних и културних права у оквиру система, рад ће бити усмјерен на општи међународни оквир заштите – Међународни пакт о економским, социјалним и културним правима, али и постојеће механизме имплементације и заштите на нивоу БиХ. Питања права на рад, слободе синдикалног дјеловања и удруживања, права на социјалну сигурност, права на храну, здравље, образовање и права на учествовање у културном животу, који својом природом и нивом заштите биће обрађени на ентитетским нивоима: РС и ФБиХ.

Поред увода у општа питања теорије људских права и мјеста економских, социјалних и културних права у оквиру тог система, овај рад је усмјерен на општи међународни оквир заштите – Међународни пакт о економским, социјалним и

¹ Савић, С.: Предговор - Уставноправне теме, Кузмановић, Р., Академија наука и умјетности Републике Српске, Бања Лука, 2014., страна 21-22.

културним правима, али и постојеће механизме имплементације и заштите на државном (ентитетском) нивоу, тј. БиХ/ Република Српска(РС) и Федерација БиХ (ФБиХ)

Кроз рад пружа се прилика да се усмјеримо на поједине отворене проблеме економских, социјалних и културних права у процесима глобализације, интеграција, негативних дјеловања међународне економије, те присутног сиромаштва. Овај рад проширује и употпуњује знања о људским правима, посебно дијелу економских, социјалних и културних права, те њиховој примјени у БиХ, преко ентитета. Рад се бави анализом стварног стања у овој области у БиХ – посматрано као законски оквир, али и примјеном у пракси, као и другим активностима државе и цивилног сектора који су од значаја за остваривање људских права. Указаће се и на недостатке и пропусте, на могућа позитивна рјешења која би укупну ситуацију у БиХ учинила повољнијом, кад је ријеч о економским, социјалним и културним правима.

Посматрајући економску неправду, у свјетлу кршења међународног права људских права, циљ је проширити знања о економским, социјалним и културним правима као важном дијелу дијалога о људским правима уопште.

2. Предмет и циљ истраживања

Предмет овог рада је примјена међународних докумената за заштиту економских, социјалних и културних права које је ратификовала БиХ. На основу теоријских сазнања и постојеће праксе, одређен је и предмет рада и формулисан проблемовог рада.

Научни и практични циљ овог рада сазнавање како и у коликој се мјери остварују економска, социјална и културна права у БиХ на основу међународних докумената, које је БиХ ратификовала.

Циљ овог рада је да ближе објасни допринос међународних докумената које је потписала БиХ у области заштите људских права и састоји се из шест дјелова.

- У првом дијелу дат је уводни и методолошки приступни преглед,
- други дио се односи на међународне документе о заштити људских права које је потписала БиХ,
- трећи дио се односи на остваривање и заштиту економских, социјалних и културних права у БиХ,
- четврти дио обрађује институције у БиХ које су надлежне за заштиту људских права,
- пети дио објашњава органе, као механизме надзора у уставноправном систему БиХ,
- шести дио је закључак донесе на основу претходних разматрања.

Сазнавањем стварног стања у примјени међународних докумената из области људских права у БиХ, потребно је истаћи препоруке законодавној и извршној власти на потпуније остваривање тих права.

Шести дио је закључак.

Посебан дио је библиографија коришћене литературе.

Обрада теме «Примјена међународних докумената за заштиту економских, социјалних и културних права које је ратификовала БиХ» треба да оствари научни (општеисторијски) и практични (операциони) циљ, тако да је циљ истраживања већ формулисан предметом истраживања.

Ови циљеви ће се постићи анализом:

- међународних докумената о заштити људских права, који обавезују БиХ,
- рада Дома за људска права и Комисије за људска права при Уставном суду БиХ,
- дјеловања Омбудсмена БиХ и
- апелационе надлежности Уставног суда.

Зато се може рећи да је научни и практични циљ овог рада сазнавања:

- у којој мјери се ефикасно остварују међународни документи из области људских права у уставноправном систему БиХ,
- у којој се мјери и даље крше људска права гарантована међународним документима и
- објаснити несклад између нормативног и стварног стања у БиХ.

Стицањем одговарајућих сазнања истраживачким радом, потребно је законодавној и извршној власти препоручити одговарајуће нове приступе и промјене у законодавној регулативи, као и укупном приступу заштите људских права како би се њиховом заштитом учинили државу дјелотворнијом и ефикаснијом.

3. Утврђивање хипотезе и помоћних хипотеза

Да бисмо могли поставити проблем и хипотезе, те их испитати, требамо разјаснити појам људских права, тј. теоријску основу која би нам послужила као оквир за истраживање.

С обзиром на циљ овог истраживачког рада, главна хипотеза би гласила:

Претпоставка је да грађани немају довољно сазнања о инструментима заштите људских права, постојању државних институција, невладиних организација и постојања закона у БиХ, који раде на остваривању и заштити људских права.

4. Методе истраживања

Одабиром методе истраживања постиже се потпунији квалитет и примјенљивост рада. Осим стандардних метода, коришћене су и друге помоћне методе: социолошка, статистичка, компаративна и анализа садржаја.

Кроз рад ће се успјети сазнати (не)остваривање економских, социјалних и културних права на подручју БиХ (РС, ФБиХ и БД БиХ) на основу рада носиоца законодавне и извршне власти, невладиног сектора, али и самих грађана и њихове свијести о људским правима уопште.

5. Извори сазнања

Извори сазнања о људским правима су доступни, како путем докумената међународних организација које се баве заштитом људских права, тако и код домаће власти и њених органа, путем законодавних активности и стварне примјене на терену.

Коришћењем службених гласника (БиХ, РС, ФБиХ и БДБиХ), било је могуће направити паралеле у остваривању људских права, по територијалном принципу, на нивоу БиХ.

Коришћење посебних стручних правних фондова јавних библиотека са овог подручја, као и електронских извора, са страница међународних и домаћих организација, које се баве промовисањем и заштитом људских права уопште.

Прво чиме се у овом раду руководило је Међународни пакт о економским, социјалним и културним правима, на основу којег је и направљена шема рада, у његовом централном дјелу. Коришћени су и други међународни документи о заштити људских права који обавезују БиХ, јер их је ратификовала.

6. Подручје и оквир истраживања

Циљ свих акција о људским правима је једноставан: осигурати достојан живот за сваку особу на свијету. Оно што представља смисао за оне који живе удобним и сигурним животом, не представља ништа онима који живе на маргинама друштва.

„У свим великим друштвеним промјенама, оним историјским, па и у савременим, право се прилагођава типу државе. Тако се потврђује максима: каква држава такво и право. Држава се труди да буде правна, али скоро ниједна држава није праведна и нема правено право.“²

Рад на људским правима никада се неће зауставити. Многи закони су донесени, али је потребно више рада на спровођењу истих.

² Кузмановић, Р.: Прилог филозофији права, Часопис за правну теорију и праксу, правна ријеч, број: 31/12.

Зато је један од циљева овог рада придонијети сазнању грађана БиХ о људским правима, на њихово остваривање и заштиту, како не би мислили да је њихова пуна конзумација за неке друге, просперитетније земље.

Овдје се поставља питање, да ли је важније да држава поштује људска права или да њен народ има запослење, кућу и довољно хране. Да ли је обоје подједнако важно и треба се радити на оба процеса?!

Подручју читаве БиХ, са њеним ентитетима РС и ФБиХ, те БДБиХ је оквир и циљ истраживања овог рада, у примјени међународних докумената у остваривању и заштити људских права.